

Zaštita bunara

Predstavnici Konzervatorskog odjela u Imotskom izašli su na lokacije Trnovac, Grgin bunar i Vu ijak, te su neposrednim pregledom utvrdili zatečeno stanje bunara. Dogovorena je preventivna, a u dogledno vrijeme i trajna zaštita ovih bunara.

U naseljima i zaseocima na području dalmatinske zagore, od njenog nastanjivanja grade se bunari okruglog oblika, varijabilne dubine od 2-8 metara od kamena vapnenca. Bunari su građeni radi opskrbe lokalnog stanovništva pitkom vodom kao temeljni preduvjet samog života na navedenom području. Bunari su obično građeni uz vrtove radi zalijevanja i puteve radi lakšeg prilaza.

Puška predaja o postojanju turskih bunara ne smije zbuniti. Te bunare nisu kopali Turci, već domaće stanovništvo. Oni su iz razdoblja turskih vremena, kraj 15. st.-1715 (završetak sinjskog rata) vjerojatno kopani po turskom nalogu. Nije neuobičajeno da su se uz bunare nalazile i takozvane "kamenice" odnosno obrađeni kamen iz kojega se je napajala stoka.

Dugo su bunari bili jedina spremište vode - te se tek kasnije početkom 19. stoljeća rade prve atrnje (nadsvojni bunari), a zadnjih 50-ak godina grade se betonske atrnje za vodu.

Pojedina ni bunari pojedinih plemena unutar zaseoka

Na pojedinim pogodnim površinama izvan naselja, esto su se gradile skupine bunara, prije svega iz razloga praktičnosti, kao što je uklanjanje bunara, zajedničko otklanjanje i održavanje okoliša i agrokulture pored bunara. Svaki od tih bunara pripadao je određenom plemenu unutar zaseoka, odnosno prezimena, koje ga koristi i o njemu skrbi. Na takav slučaj pojedina njih bunara nailazimo na lokaciji-Trnovac u Katunima, koji bunari pripadaju zaseoku Mer ep, odnosno plemenima unutar zaseoka i to Luki ima, Grgi ima, Enderima, Jerki ima i Miaeti ima.

Na navedenoj lokaciji nalaze se četiri bunara, za koje se prema narodnoj predaji vjeruje da datiraju iz 18. stoljeća. Iz ovih bunara se opskrbljivao cijeli zaseok, kako vodom za piće tako i za napajanje stoke, kada bi ljeti presušile "lokve" koje su se za napajanje stoke koristile tijekom ostatka godine. Navedeni bunari su time zanimljiviji što se svi nalaze na cca.500 m² koji čine jednu cjelinu, te su između sebe bili ranije povezani popločanim puteljcima uz rubove kojih su se nalazili niski suhozidi koji su omeđivali male vrtove površine do 5 m², u kojima se ranije sadio "rasod-mladi kupus" koji se naknadno presadivao u druge veće vrtove.

Bunari su se nalazili pored puta koji datira još iz 17. stoljeća, a koji se je koristio kao komunikacija između zaseoka Mer ep i zaseoka Bali i i susjednih zaseoka, te između Mer epa i naselja Cista Velika na području Općine Cista Provo.

Isti bunari su danas devastirani i oštećeni (urugaavanje prouzrokovano rastom korova i aume pored njih), te bi za njihovu rekonstrukciju bilo potrebno poduzeti manje građevinske zahvate kojima bi se izvrilo

-uklanjanje korova i druge vegetacije koja se nalazi pored samih bunara, a koja je većim dijelom i prouzrokovala devastaciju bunara,

-izmještanje postojećeg kamena,

-otklanjanje urugaene zemlje,

-ponovno postavljanje kamena na prvotnu poziciju,

--bukanje između postavljene kamena na način da se nanese na otvorena nakon njenog postavljanja ne vidi - povratiti kamenice u prvobitno stanje, te ih postaviti na prvotnu lokaciju uz bunare.

Nedavno su na teren izašli predstavnici Konzervatorskog odjela u Imotskom, koji su neposrednim pregledom i fotografiranjem utvrdili trenutno stanje bunara.

Isti su naveli da se poduzeti sve potrebne mjere kojima se se navedeni bunari, kao i Grgin bunar te Vu ijak, staviti pod preventivnu zaštitu, a dogledno i trajnu zaštitu navedenih bunara.

Pisac: Ante Mer ep